

**REALITAT(S) FOTOGRÀFIQUES I DISCURS
(JULI TORRES, NARCÍS SANS, JOAQUIM CURBET)**

Anna Pujols i Gifré

El diumenge 6 d'abril de l'any 1969 una columna al diari *Los Sitios* instava als gironins a acomiadar-se del *Feliuet*, el tren que unia la ciutat de Girona amb el municipi de Sant Feliu de Guíxols. El diari llençava una iniciativa que lligava passat, present i futur: una darrera fotografia dels infants amb el carrilet: « Cuando nuestros hijos, hoy unos niños, sean mayores podrán ver y enseñar, a su vez a sus hijos, este tren, no como un recuerdo en la historia de las comunicaciones, sino como algo muy querido, algo que fue hecho por los gerundenses y que por razones que no vamos a analizar, ahora se va. (...) Por favor, acuérdense de la fotografía, es lo último que podemos hacer por un tren que se nos muere.» Sis dies més tard, en un article de comiat al mateix diari, el periodista Josep Víctor Gay celebrava l'èxit de la iniciativa: «Cuando ayer por la tarde acudimos a la estación de Gerona para sacar nuestras propias fotos, cuál no sería nuestra sorpresa cuando vimos a tantos y tantos gerundenses con máquinas de fotografiar y de filmar, y lo que aún es más importante, con sus pequeños inmortalizando una de las últimas llegadas del *Feliuet*.»

El reportatge fotogràfic de Juli Torres Monsó (Girona, 1925-1999) deixa constància d'aquest comiat. Aquell dia, el fotògraf va acostar-se a la Estació de Girona per fotografiar la darrera encaixada de la locomotora del *Feliuet* amb els vagons que cobrien el servei. Va compartir el ritual acompanyat de periodistes, fotògrafs i curiosos. Al llarg del trajecte, també va retratar la multitud a les estacions de Quart, Cassà de la Selva, Llagostera, Santa Cristina d'Aro, Llambilles i la Font Picant. Concedint tota l'autoritat a la fotografia, una línia ferroviària en declivi semblava morir d'èxit.

Tren de Sant Feliu
10/4/1969

Fotògrafs i curiosos fotografiant la locomotora del tren de Sant Feliu, a l'antiga estació del ferrocarril, amb motiu del seu darrer viatge. Girona. Ajuntament de Girona. CRDI (Torres Monsó, Juli)

Les fotografies del *Feliuet* fetes per Juli Torres Monsó, fotògraf professional, de formació autodidacte i amb botiga al carrer Abeuradors, no van aparèixer a la premsa. Sí que ho van fer les d'en Narcís Sans (Fallines 1920 - Girona 1994), qui també es va encarregar de filmar l'acte en

qualitat de corresponçal de Televisió Espanyola a Girona. A mig camí entre la fotografia d'àmbit familiar i la fotografia de premsa recollida per Sans, el reportatge de Juli Torres sobre el darrer viatge del tren de Sant Feliu pot inscriure's dins la categoria de fotografia documental: lluny de les convencions formals que exigia la premsa i de l'amateurisme creixent, les imatges de Torres Monsó s'erigeixen en testimoni d'un adéu sincer al carrilet, la línia que unia la ciutat amb la costa a través de pobles, vides i tràfec des del 1892.

Un comiat sempre genera un discurs narratiu que entronca amb la idea de vestigi. Es tracta de registrar, per última vegada, un ritual que deixarà de ser. Indistintament del receptor a qui va dirigida la fotografia, s'imposa la màxima de Barthes: la fotografia no diu el que ja no és sinó el que alguna vegada ha estat.

La benvinguda

Durant el Franquisme, i lluny de la tessitura del comiat, els reportatges d'inauguracions també es construïen en base d'un esquema estereotipat. Es tractava de fer efectiu un relat informatiu adoptant tots els mecanismes simbòlics que feien palesa la força coercitiva del règim. És igual si el motiu de la visita oficial de les autoritats era la inauguració d'una presa, de l'enllumenat públic d'un municipi petit, d'una escola, d'una biblioteca o d'un port esportiu. La cerimònia sempre era la mateixa.

Jaume Cabré, a la novel·la *Les Veus del Pamano*, relata magníficament la dimensió simbòlica del reportatge d'inauguracions franquistes. A la imaginada Torena, un petit nucli pallarès de la Vall d'Assua, té lloc la inauguració de les pistes d'esquí de la Tuca Negra. Tot està disposat per fer efectiva l'estètica franquista del reportatge: « Per si les fotos, va posar cara amable - el governador civil - per observar com el plançó de l'enyorat camarada Santiago Vilabré lliscava amb aparent bon estil pista avall fins a la zona on ell, els tres subdelegats, els sis alcaldes i la puta senyora vídua assistien, junt amb tres autocars d'aplaudidors de la mateixa Vall d'Assua, de la de Caregue i del Batlliu, a la inauguració de la pista d'esquí de la Tuca que instaura la innovació, bateja les iniciatives valentes i clava una pica en el Flandes del futur. I tots tres autocars van aplaudir amb fervor professional perquè no havien entès res i per tant devia ser una cosa molt important.» La inauguració acabava amb la tallada de la cinta inaugural per part del governador civil, l'aperitiu de rigor a la caseta d'estampa suïssa i la benedicció del local social, guarnit amb trofeus inventats per donar forma a la història. Plegades les càmeres, en el següent reportatge «Franco inaugurava un altre pantà, el tercer d'aquell mil nou-cents cinquanta-set, dinovè any de la victòria.»

L'expressió *per si les fotos*, en substitució de la nostrada *per si les mosques*, afegeix força a la construcció simbòlica del reportatge franquista. L'embarbussament és volgutament malintencionat: la cerimònia serà viscuda com serà vista i serà vista com ha estat viscuda. Per aquesta raó, tampoc és anecdòtica l'escenografia dels trofeus falsos a la vitrina de la flamant estació d'esquí. Coneguda la trampa, podem certificar que els premis són un engany i que la informació visual ens menteix. Tanmateix, tots els elements físics de la imatge són autèntics i els trofeus hi eren en el moment de ser presa la fotografia. L'estafa rau en la convicció que l'experiència real és massa efímera per fixar-la en el temps i només en transcendeix la versemblança, l'aparença d'allò que va ser. És a dir, la fotografia esdevé més real que l'acte que es cobreix i el frau és (només) en l'ull de l'espectador que n'extreu conclusions errònies.

Abordar la descripció del contingut d'una fotografia d'aquesta categoria implica prendre consciència del possible engany. A nivell metodològic, podem establir tres graus d'anàlisi: l'icònic, el descriptiu i el narratiu. Per analitzar-ne la dialèctica, prenem com exemple una fotografia de premsa de Narcís Sans, inserida en un reportatge de més de cent registres, sobre la visita del ministre d'Informació i Turisme, Manuel Fraga Iribarne, el mes de març de l'any 1965, a les comarques gironines. Durant la seva estada, a més de Girona, va visitar el Castell de Peralada, la ràdio emissora Radio Liberty a Pals, l'Hostal la Gavina de S'Agaró, les obres de construcció del Parador d'Aiguablava, les ruïnes ibèriques d'Ullastret, el port de l'Estartit, la duana de la Jonquera,

el castell de Sant Ferran a Figueres, Puigcerdà, Llívia, l'estació d'esquí de la Molina i el Santuari de Núria.

La fotografia escollida és l'arribada de les autoritats a l'estació del ferrocarril de Queralbs, a punt per agafar el tren cremallera fins a Núria. El nivell icònic implica tots aquells elements morfològics aïllats del conjunt de la imatge: una estació de ferrocarrils, un ministre de govern, la guàrdia civil i un bon grapat de curiosos, sobretot mainada. El nivell descriptiu agrupa totes aquestes unitats mínimes de significat per conformar una escena lògica: « El ministre d'Informació i Turisme, Manuel Fraga Iribarne, a l'estació del Ferrocarril de Queralbs. Al seu costat, guàrdia civils i un nombre considerable de persones, sobretot infants.» Finalment, el nivell narratiu vincula l'instant temporal amb la resta de seqüències del reportatge: «Un grup nombrós de persones a l'estació del Ferrocarril de Queralbs durant la visita oficial del Ministre d'Informació i Turisme, Manuel Fraga Iribarne, a les comarques gironines. La comitiva espera l'arribada del tren cremallera per visitar el Santuari de Núria. A la dreta, un grup de guàrdia civils.»

*Ministro de Información y Turismo
16/3/1965*

Un grup nombrós de persones a l'estació del Ferrocarril de Queralbs durant la visita oficial del ministre d'Informació i Turisme, Manuel Fraga Iribarne, a les comarques gironines. La comitiva espera l'arribada del tren cremallera per visitar el Santuari de Núria. A la dreta, un grup de guàrdia civils. Ajuntament de Girona. CRDI (Sans Prat, Narcís)

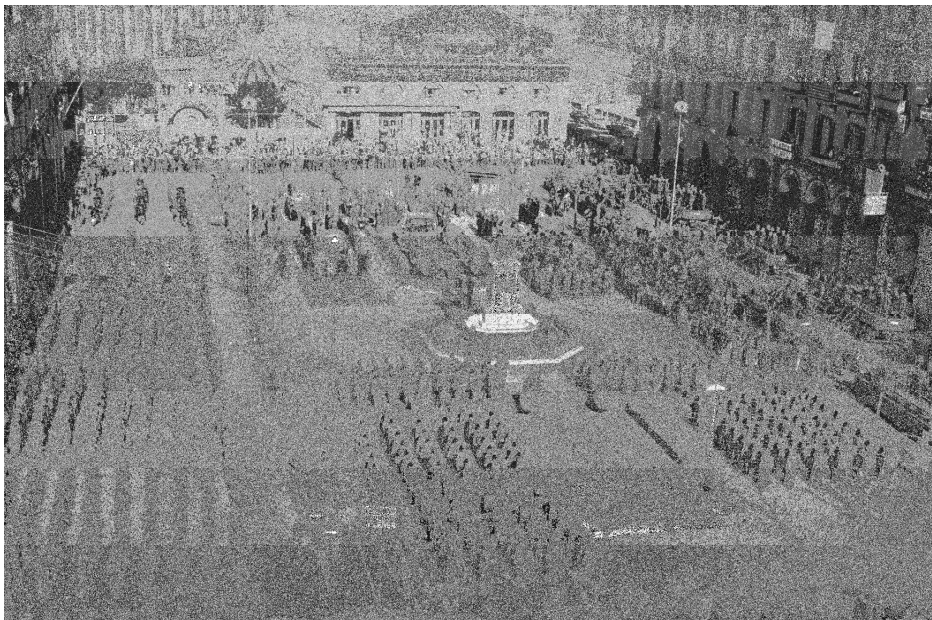
El plantejament teòric exposat tracta de contemplar totes les variables de la fotografia. Mancarà la indexació dels temes. En qualitat denotativa: Ministres de govern, Visites oficials, Estacions de ferrocarrils, Policia i Mainada. En qualitat connotativa: Franquisme. En aquest sentit, la indexació dels temes és el darrer esglauó que conforma la descripció de la imatge i inclou elements explícits de la fotografia (denotació) i informació implícita (connotació), lligada al context històric i als condicionants socials, polítics i religiosos d'una cultura determinada. El terme Franquisme, indexat en aquesta fotografia, és una forma d'alertar a l'observador i contrarestar el possible engany. És a dir, acceptem que la fotografia és una, si bé condicionem la veritat aparent a l'estètica del fotoperiodisme al servei del règim. Diem: el reportatge franquista no té la pretensió de revelar la veritat, sinó de fixar el record a través de la fotografia. El ministre, Manuel Fraga Iribarne, va visitar Queralbs el dimarts 16 de març a les 11h del matí, en ple horari escolar. Probablement, els infants de la fotografia van aturar les classes, per ordre del mestre franquista, per donar la benvinguda a les autoritats: en un règim dictatorial, la multitud reforça la idea que el sistema compta amb la devoció i el beneplàcit de la ciutadania, res més lluny de la realitat.

Aniversario de la liberación de la inmortal Gerona

Dins el calendari commemoratiu franquista, una de les principals expressions de poder per mitjà de la mobilització de les masses era *l'Aniversari de l'Alliberament*. Cada 4 de febrer, coincidint amb l'ocupació franquista de Girona l'any 1939, es celebrava un homenatge a l'exèrcit i s'exaltava la figura de dictador Francisco Franco. Els actes incloïen una missa de campanya a la plaça de la Independència, un tribut a la bandera Ultònia, convertida en símbol franquista de la defensa espanyola contra l'invasor francès, una desfilada militar, una exhibició de gimnàstica al Pavelló Esportiu de la Devesa i un concert de la banda militar, per honorar l'himne espanyol, al Teatre Municipal.

Els reportatges fotogràfics sobre aquest esdeveniment són pràcticament idèntics. La sacralització de la cerimònia capava la llibertat dels fotògrafs. L'única diferència entre un fotògraf del règim i un altre allunyat dels corrents oficials era el volum de les imatges. L'any 1971 Narcís Sans i Juli Torres Monsó van cobrir els actes del *XXXII Aniversari de l'Alliberament*. El reportatge del primer constava de més de cent fotografies; el del segon, catorze.

Si la intencionalitat dels autors quedava eclipsada pel fet retratat, no és irrellevant preguntar-se de quina manera cal abordar la descripció d'aquesta tipologia de reportatges. Probablement seria fals, o en tot cas una intromissió de l'arxiver, descriure *l'Aniversari de l'Alliberament* utilitzant els termes d'ocupació feixista. Tenint en compte el context de producció, el resum ha d'ajustar-se al propòsit dels vencedors, si bé no implica admetre'n el relat. L'opció l'avalua el Memorial Democràtic. En l'exposició *Símbols de Franco*, produïda per aquesta institució, hi apareix una fotografia de Narcís Sans, custodiada al CRDI. Al peu de la imatge s'hi llegeix: «Missa de campanya a la plaça de la Independència de Girona amb l'assistència d'autoritats, tropes i nombros públic durant els actes de celebració del XXXII Aniversari de l'Alliberament de la ciutat».

*Parada militar
4/2/1971*

XXXII Aniversari de l'Alliberament: Missa de campanya a la plaça Independència. Al fons, el cinema Coliseu Imperial. Girona. Ajuntament de Girona. CRDI (Torres Monsó, Juli)

La commemoració de l'alliberament franquista es va celebrar fins al 1976. Amb el temps la festa es va anar diluint i als darrers anys va prendre un caràcter menys monumental. El que fins aleshores representava el gran acte de masses a l'espai públic, va morir portes endins. L'últim *Aniversari de l'Alliberament* va constar de tres activitats: una ballada de sardanes a la rambla del

Generalísimo - l'actual Rambla de la Llibertat -, una missa a la Catedral i un concert de la banda musical del Govern Militar al Teatre Municipal. Amb tot, una columna al diari *Los Sitios*, firmada per Alberto Lavedán, pseudònim del periodista Alberto Lázaro, reclamava recordar per sempre la fita del 4 de febrer del 1939, quan la ciutat de Girona fou «liberada del caos y la anarquía, del terror y del hambre, de la suciedad y de la miseria e incluso de la orfandad airada de los dirigentes republicanos de la República». En definitiva, una retòrica que assentava el relat dels vencedors i que encara ressona, amb total impunitat, avui.

El XXXVIII Aniversari de l'alliberament ja no es va celebrar. El dia 4 de febrer del 1977 el diari *Los Sitios* es feia ressò del monument d'homenatge a Pau Casals inaugurat a Perpinyà. Un any més tard, a Girona, coincidint amb la diada de Sant Jordi, va tenir lloc la inauguració de l'escultura dedicada a Carles Rahola. L'abisme entre aquests actes i l'aniversari feixista semblava haver posat fi a més de quaranta anys de dictadura. Tanmateix, el restabliment de la memòria republicana no implicava la condemna de la barbàrie franquista. El silenci imposat per la reconciliació va donar lloc a una censura més subtil que també va incidir en la fotografia de premsa.

La inauguració de l'escultura dedicada a Carles Rahola, obra de l'escultor Paco Torres Monsó (Girona, 1922-2015), fou una iniciativa de l'Assemblea Democràtica d'Artistes. L'acte va comptar amb la presència de la família, el Conseller de Cultura de la Generalitat, Pere Pi Sunyer, l'alcalde, Ignasi de Ribot de Balle, l'historiador Joaquim Nadal, els senadors, Salvador Sunyer i Francesc Ferrer Gironès i la diputada, Rosina Lajo. El públic va aplaudir els discursos amb càntics catalanistes i va desplegar pancartes reclamant la República Catalana. No en va, és necessari contrastar els diferents reportatges de l'esdeveniment per abastar el conjunt de la informació visual. El fotoreportatge de Pablo García Cortés, *Pablito* (Almeria 1922 - Girona 1999), al diari *Los Sitios* es limita a retratar els protagonistes durant les seves intervencions i immortalitza la convenció de destapar el monument, cobert amb la bandera de la ciutat. Ni rastre de cap pancarta. Cal recórrer al reportatge de Juli Torres Monsó, germà del creador de l'escultura, per adonar-se del caràcter reivindicatiu de l'acte. Si el primer va encarregar-se de deixar constància del què, el qui, l'on i el quan, el reportatge del segon ajuda a completar el com i el per què.

*Inauguració del monument a Carles Rahola
23/4/1978*

Discurs de l'historiador Joaquim Nadal durant la inauguració de l'escultura d'homenatge a Carles Rahola, obra de Francesc Torres Monsó, a davant de les Sales d'Exposició Municipals, a la rambla de la Llibertat. Darrera seu, l'alcalde de la ciutat, Ignasi de Ribot de Balle. Girona. Ajuntament de Girona. CRDI (Torres Monsó, Juli)

La fotografia sempre és una elecció i per tant, la selecció d'un determinat aspecte de la realitat. La importància de comparar reportatges d'un mateix esdeveniment rau en la voluntat de qüestionar la imatge. Superades les friccions amb el pictorialisme, la fotografia ha transcendit el vell eslògan de registre fidel de la realitat. Si l'instant retratat mai és fruit d'una relació arbitrària, allò no fixat és una omisió deliberada. Per tot plegat, la precisió cronològica sovint és l'únic vincle que facilita la connexió entre les fotografies d'un mateix succés. Són il·lustratius els reportatges que cobreixen la celebració del Dia Internacional dels Treballadors per esclarir aquesta qüestió.

A finals de la dècada del 1970 els actes commemoratius franquistes del Primer de Maig començaven a conviure, amb certa tolerància, amb les primeres manifestacions reivindicatives. No obstant això, si al carrer s'hi albirava un nou temps, a l'interior del Govern Civil hi tenia lloc un acte d'exaltació de la institució familiar resguardat de les proclames de treballadors, estudiants i sindicats. El Instituto Nacional de Previsión, l'organisme encarregat de la Seguretat Social i l'Assistència Sanitària des del 1908 i fins al 1978, concedia els premis provincials de Promoció Familiar. Els guardonats eren famílies nombroses amb una desena de fills. Per ser esposes modèliques, lliurades a la cura dels infants, per ser marits treballadors, encarregats de les despeses de la llar i per ser el millor exemple de foment de la natalitat, rebien un xec de diners a mans del governador civil.

La datació és l'única relació entre les fotografies de la manifestació del Primer de Maig i la concessió dels premis de natalitat. Gairebé podríem dir que són dos esdeveniments antagònics, però el vincle cronològic no és atzarós: la raó de ser d'ambdós actes parteix de la mateixa voluntat de commemoració. El nexa posa en relleu l'existència d'una visió fragmentada de la realitat i ens dona una idea aproximada del context social i polític retratat.

*[Premis Provincials de Promoció Familiar]
1/5/1977*

*Acte de lliurament dels premis provincial de Promoció Familiar i Natalitat a la sala d'actes del Govern Civil.
Girona. Ajuntament de Girona. CRDI (Sans Prat Narcís)*

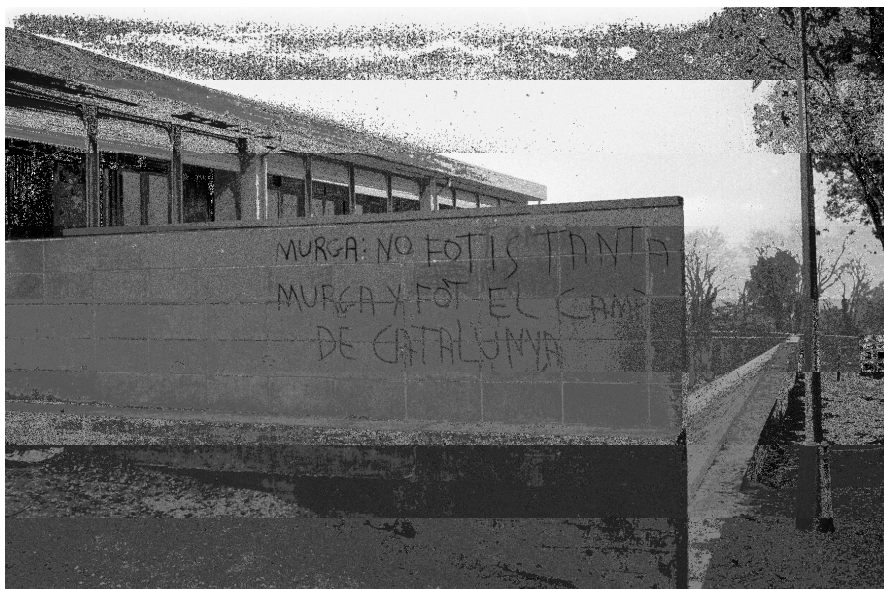
Quan la realitat desborda els esquemes

Bona part de les primeres manifestacions ciutadanes a Girona, nascudes amb la transició, es troben recollides al fons Joaquim Curbet (Girona, 1959). Les fotografies no es poden deslligar del seu compromís polític. Curbet va exercir de fotògraf professional fins a mitjans dels anys 80 i va abandonar l'activitat per dedicar-se a la gestió de la impremta familiar Gràfiques Curbet. Les dates

extremes del fons fotogràfic van des del 1976 fins al 1984. L'any de la seva estrena com a fotògraf coincideix amb les protestes a Barcelona per l'amnistia dels presos polítics. Les jornades de lluita van tenir lloc els dos primers diumenges de febrer al passeig Sant Joan de Barcelona i van estendre's per tota la ciutat. Desenes de milers de persones van omplir els carrers en les mobilitzacions més importants des de la fi de la Guerra Civil. La fotografia de l'ancià Ferran García Faria, víctima de les càrregues de la Policia Armada, captada per Manel Armengol (Badalona, 1949), va transcendir l'instant precís per esdevenir el símbol de la repressió franquista en contra de les llibertats democràtiques a Catalunya.

Aquestes manifestacions històriques no apareixen recollides al fons Joaquim Curbet. Les fotografies se circumscriuen a la ciutat de Girona i comarques, llevat d'algunes excepcions. Els seus reportatges reflecteixen els nous anhels democràtics amb connivència amb el Franquisme sense Franco. Són fotografies oposades a les de Narcís Sans, si bé la realitat comença a desbordar els antics esquemes i cada vegada és més habitual reconèixer les fissures del règim, fins i tot a la premsa afina. En ocasions, ja no és necessari contrastar reportatges d'un mateix esdeveniment per abastar tota la informació del conjunt. La jornada d'inauguracions de centres escolars el dia 13 de desembre del 1976, recollida per Narcís Sans, dona fe del nou paradigma.

«Inauguraciones de colegios hechas por el Sr. Gobernador» és el títol original del reportatge fotogràfic de Narcís Sans. En un sol dia, el governador civil de Girona, Armando Murga Carazo, es disposava a inaugurar cinc escoles a les comarques gironines. L'acompanyaven el delegat provincial d'Educació, Artur Calsina, la inspectora d'Ensenyament, Anna Maria Oriol, el diputat provincial, Martí Boada, el procurador en Corts, Maurici Duran i els alcaldes de cada municipi. Les fotografies compleixen tots els estereotips dels reportatges d'inauguracions franquistes, però la imatge d'una pintada en un dels murs de la flamant escola Dalmau Carles, al barri de Santa Eugènia de Girona, trenca amb tots els cànons. El rodolí, pintat just a l'entrada del centre educatiu, carrega contra el governador civil: « Murga, no fotis tant la murga i fot el camp de Catalunya». Per descomptat, el grafit no va aparèixer publicat a la premsa, però el negatiu confirma el nou rumb. Si bé es un gest molt tímid, pocs anys abans la mirada del fotògraf l'hauria passat per alt.

*Inauguraciones colegios hechas por Sr. Gobernador
13/12/1976*

Pintada en contra del governador civil, Armando Murga Carazo, en un mur de l'escola Dalmau Carles el dia de la seva inauguració. Girona. Ajuntament de Girona. CRDI (Sans Prat Narcís)

El mateix any 1976, Narcís Sans i Joaquim Curbet van coincidir al multitudinari míting del PSC - Congrés Constituent al Pavelló Esportiu de la Devesa. Els reportatges són gairebé idèntics. De fet, les correspondències entre l'un i l'altre van fer possible corregir un error en la datació del

reportatge de Joaquim Curbet. Segons l'autor, el míting va tenir lloc l'any 1978, sense precisar-ne la data exacta. La comparació amb diverses fotografies, captades des del mateix prisma per la càmera de Sans, permeten esmenar l'error: es tracta del míting del partit a la ciutat de Girona, celebrat el 24 de setembre de l'any 1976. Més de 5.000 persones, vingudes d'arreu, van fer acte de presència al primer míting polític i democràtic autoritzat pel Govern Civil a Girona després de la Guerra Civil.

*Míting
24/9/1976*

Míting del PSC-Procés Constituent al pavelló de la Devesa. Girona. Ajuntament de Girona. CRDI (Curbet Hereu, Joaquim)

Tanmateix, l'esdeveniment per excel·lència que confirma el nou paradigma és la Diada Nacional de Catalunya de l'any 1977. L'acte va desbordar totes les perspectives d'assistència als carrers de Barcelona i a tantes altres ciutats de Catalunya. A Girona, el parc de la Devesa i la plaça de Catalunya van ser els indrets escollits per la Comissió 11 de setembre. Sans, en qualitat de fotògraf de premsa, va retratar l'esdeveniment des de l'escenari instal·lat a la plaça Catalunya. Curbet, en qualitat d'organitzador, va fer-ho des del mateix indret. Des d'aquest punt privilegiat es feia difícil construir realitats paral·leles. Modificant la consigna de McLuhan, el lloc fou el missatge. Precisament, una de les fotografies de Joaquim Curbet retrata el fotògraf Narcís Sans immortalitzant el parlament del senador Salvador Sunyer. Al mateix instant i des del mateix escenari, Sans retratava al polític; Curbet retratava el fotògraf. El punt de vista és diferent, però en tots dos casos les mirades no poden renunciar al públic, convertit en protagonista.

L'exemple trenca amb alguns dels elements que modelen la teoria de la recepció fotogràfica. L'esquema clàssic adjudica a l'autor un paper preeminent envers el receptor. Per mitjà de l'enquadrament i l'enfocament, el fotògraf delimita l'espai de representació i focalitza la mirada de l'observador. No en va, quan el succés supera les expectatives, l'espai visible (el camp) i l'espai absent (el fora de camp) es transformen en un únic espai de representació. És a dir, la realitat atropella la intencionalitat de l'autor i el receptor deixa d'estar subordinat al punt de vista del fotògraf.

*Onze de Setembre
11/9/1977*

Manifestació de la Diada Nacional de Catalunya a la plaça Catalunya. A l'esquerra, el fotògraf Narcís Sans fotografiant l'esdeveniment. Girona. Ajuntament de Girona. CRDI (Curbet Hereu, Joaquim)

Les diades posteriors a la manifestació del 1977 van ser més reposades. La frisança inicial va convertir-se en ritual, i la multitud als carrers ja no va agafar els fotògrafs desprevinguts. A la Diada Nacional de l'any 1980, Joaquim Curbet passeja per la ciutat de Girona i retrata els vianants amb actitud de diumenge. L'ambient és trivial. Pel seu sentit, hi ha dues fotografies pràcticament idèntiques. La primera, retrata dues parelles amb tres infants passejant a la rambla de la Llibertat. La segona, és un vermut al bar d'una terrassa a la plaça Independència. Es fa difícil deixar de mirar-la. Els protagonistes són el diputat Ernest Lluch, assassinat per ETA l'any 2000, i la seva família. Megen patates ondulades, beuen cervesa i Fanta de taronja. Amb ulls de present, l'escena és tant intranscendent que esborrona. La fotografia representa la fina línia entre l' «això serà i l' això ha estat». És el *punctum* del Temps en majúscula emulat per Roland Barthes: la punxada que provoca aquella part no conscient de la fotografia, que escapa la voluntat del fotògraf i pertorba l'espectador coneixedor del pas del temps. La imatge instaura el condicional del futur perfecte: hauria passejat si..., hauria fet més aperitius si..., hauria comprat patates a les filles si... Novament la **fotografia, feta història, esdevé lliçó**.

*Onze de setembre a Girona
11/9/1980*

Diada Nacional de Catalunya: retrat del polític Ernest Lluch amb la seva família fent el vermut a la terrassa d'un bar de la plaça Independència. Girona. Ajuntament de Girona. CRDI (Curbet Hereu, Joaquim)

Bibliografía

«Hoy llegará a Gerona el ministro de Información y Turismo», *Los Sitios* [Girona] núm.6.753 (19/3/1965), p.1

Gay, J.V «Nuestro adiós al Feliuet» *Los Sitios* [Girona], núm. 8.014 (6/4/1969), p.1

«Han pasado siete días» núm. 8.011 (11/4/1969), p.7

«Pueblo y Ejército y Ejército del Pueblo» núm. 8. 526 (5/2/1971), p.1,2

«Hoy, actos conmemorativos del XXXVII aniversario de la liberación de Gerona por las tropas nacionales» , núm. 9.982 (4/2/1976), p.1

« La institución familiar, pieza básica de la vida familiar», núm. 10.057 (2/5/1976), p.1,5

«El mitin del PSC - Constituyente, en Gerona», núm 10.181 (26/9/1976), p.5

«Cinco centros docentes y una consultoria de la Seguridad Social, puestos en servicio ayer en nuestra comarca» núm.10.248 (15/12/1976), p.3,14.

«Ayer, inauguración en Perpignan de un monumento a Pau Casals», núm.10.291 (4/2/1977), p.1

«La plaça Catalunya vibró con la Diada» núm. 10.479 (13/9/1977), p.1,5

«Rahola, recordado en la Rambla», núm 10.668 (25/4/1978), p.1

Amador, P; Robledano, J; Ruiz, R (ed.) *Segundas jornadas Imagen, Cultura y Tecnología*. Madrid: Editorial Archiviana, 2004.

Barthes, R. *La cámara lúcida*. Barcelona: Paidós, 2002.

Bourdieu, P. *Un arte medio*. Barcelona: FotoGGrafía. Editorial Gustavo Gili, 2003

Cabré, J. *Les veus del Pamano*. Proa: Barcelona, 2009.

Indij, Guido; Silva, Ana (compiladors). *Fotografía y Sociedad*. Buenos Aires: La Marca Editora, 2017.

Roca, L; Morales, F; Hernández,C; Green, A. *Tejedores de imágenes. Propuestas metodológicas de investigación y gestión del patrimonio fotográfico y audiovisual*. San Juan de Mixcoac: Laboratorio Audiovisual de Investigación Social. Instituto Mora, 2014.